

МІЖНАРОДНИЙ ФОРУМ «ПРИНЦИПИ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ: МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ В СИСТЕМУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ»

24-25 червня 2015 року відбувся Міжнародний Форум «Принципи дуальної освіти: можливості впровадження в систему освіти в Україні». Організатором виступила Українська Асоціація Маркетингу у партнерстві з Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні. Протягом двох днів точилися гострі дискусії щодо шляхів наближення освіти до вимог ринку праці поміж представниками різних вищих навчальних закладів, фахових об'єднань, МОН, Федерації роботодавців України. Мова йшла про впровадження нових підходів до побудови всього навчального процесу, співвідношення професійних та освітніх стандартів, місця вишів та розподіл відповідальності за результат навчання між ними і підприємствами, які, у випадку впровадження дуальної системи освіти для певних спеціальностей, також стають повноправними учасниками навчального процесу. Обговорювалися питання можливості співпраці академічної спільноти із представниками ринку праці в нових умовах автономії вишів, яку надає Закон України «Про вищу освіту».

3 ВИСТУПІВ НА ФОРУМІ:

Світлана Кретович, головний спеціаліст відділу інформаційно-аналітичної роботи Департаменту вищої освіти Міністерства освіти і науки України. Виступ «Особливості прийому до вишів у 2015 році»:

Ні для кого не таємниця, що відбір абітурієнтів до вишів дуже впливає на якість фахівців, які з нього випускаються. У цьому році були запроваджені деякі інновації з метою підвищення прозорості вступної кампанії. Зокрема, було чітко визначено систему врахування додаткових балів щодо учасників олімпіад, а також для абітурієнтів, які закінчили підготовчі курси.

Під час вступу на навчання за ступенем бакалавра (магістра і спеціаліста медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямувань) на основі повної загальної середньої освіти на денну форму навчання на місця державного замовлення вступник має обов'язково визначити пріоритет кожної заяви.

Рейтинговий список вступників, які вступають для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста та ступеня бакалавра (магістра і спеціаліста медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямувань) із зазначенням рекомендованих до зарахування на місця державного замовлення складається з врахуванням пріоритетності кожної заяви і оприлюднюється не пізніше 04 серпня.

Вступник може подати заяви до п'яти вишів України та не більше ніж три заяви у кожному з них.

Відповідно до Закону «Про вищу освіту» прийом до вишів на навчання на основі повної загальної середньої освіти здійснюється за результатами зовнішнього незалежного оцінювання. Умовами прийому передбачено можливість брати участь у конкурсі за результатами вступних екзаменів громадянам України, звільнені з військової служби в рік вступу до вищого навчального закладу та особи, у яких є захворювання, що можуть бути перешкодою для проходження ЗНО.

У змінах до Умов прийому додатково

передбачено позаконкурсний вступ для осіб, у яких один із батьків був військовослужбовцем, який загинув, чи визнаний судом безвісно відсутньою особою при виконанні ним обов'язків військової служби, протягом трьох років після здобуття відповідної загальної середньої освіти (відповідно до закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей"). Взагалі, пільги при вступі до вишів мають близько 20 категорій осіб.

Ми сподіваємося, що Умови прийому до вищих навчальних закладів 2015 року допоможуть нам залучити у виші достойну та вмотивовану молодь.

.....

Проф. Гельмут Хофштеттер, професор економіки, Інститут економіки і права (Берлін, Німеччина). Виступ «Основні вимоги до розробки навчальних програм та організації навчального процесу»:

Між навчанням у традиційному університеті та навчанням за дуальною системою існує декілька ключових відмінностей:

1. Правила вступу:

Для вступу до звичайного традиційного університету вимагається диплом про закінчення школи і прохідний бал. Для вступу до навчання за дуальною системою вимагається не лише диплом про закінчення школи, але й особливий контракт про працевлаштування. Тобто, компанії обирають потрібних студентів за допомогою спеціальних центрів оцінювання знань. У подальшому ці компанії оплачують навчання цих студентів, які, імовірно, будуть працювати у них в подальшому.

2. Період навчання:

У традиційному університеті студенти вчаться 6-8 семестрів, тобто 3-4 роки. Вони можуть зробити перерву і потім продовжити вчитися. Це знижує ефективність навчання. У дуальному університеті студенти навчаються рівно 6 семестрів, тобто 3 роки. При цьому у них є можливість дуже активно вчитися безпосередньо на виробництві.

3. Співвідношення кількості викладачів до кількості студентів:

У традиційному університеті воно складає 1:100. В дуальному університеті на одного викладача припадає максимум 30 студентів. Це основна причина скорочення терміну навчання до трьох років.

4. Мета навчання:

Основна мета навчання у традиційному університеті – набуття наукової кваліфікації.

Головна мета навчання в дуальному університеті – здатність випускника до працевлаштування.

5. Особливості навчальної програми:

У традиційних університетах зазвичай передбачені довгі канікули. В дуальних університетах канікули використовуються для підвищення шансів на працевлаштування. До того ж, за дуальної системи теоретичні курси чергуються з практичними заняттями у різних відділах компанії. Тобто, протягом певного періоду (наприклад, по три місяці) студент навчається в університеті, потім на підприємстві, згодом знову в університеті тощо. Курсові роботи студентів за дуальної системи – це не просто теоретичні роботи. Вони також містять проекти, що стосуються практичної роботи їх компанії. Студенти вивчають фундаментальні принципи і те, як застосовувати їх на практиці.

6. Фінансування навчання:

Якщо студент навчається у традиційному університеті, то він/вона повинен сам себе забезпечувати або покладатися на допомогу своїх батьків. Студенти, які навчаються за дуальної системи, щомісяця отримують фінансування від своїх компаній.

В результаті навчання як за традиційною, так і за дуальною системами випус-

кники отримують ступінь бакалавра і можуть далі навчатися на магістра.

Дуже багато факультетів Інституту економіки і права в Берліні орієнтовані на потреби конкретних галузей не лише Німеччини, але й на рівні Євросоюзу.

Наведемо приклад чергування теоретичних і практичних фаз за дуальної системи навчання. Спочатку компанія-партнер обирає студентів за допомогою спеціального центру оцінювання. Це дуже відповідальна стадія, оскільки у подальшому платня для цих студентів під час навчання – це суттєві витрати для компанії. Потім навчання в університеті чергується з навчанням на фірмі.

Варто зазначити, що під час навчання в компанії студенти пишуть проекти, до яких потім весь час повертаються протягом навчання. На виробництві вони також вчаться дещо «робити руками» і набувають базових менеджерських навичок.

Найголовніші учасники навчання за дуальною системою – це студенти, викладачі і компанії. Варто зазначити, що представники вишів обговорюють з компаніями мету навчання, а також зміст освітніх програм і лекцій. Існують навіть спеціальні люди, які займаються виключно налагодженням зв'язків між компаніями і університетами. Навчання орієнтоване на здобуття професії і вирішення проблем. При цьому добираються викладачі з практичними знаннями і досвідом.

Державне фінансування дозволяє навчальним закладам бути незалежними від компаній. Держава фінансує навчання за дуальною системою, при цьому вона отримує перевагу від скорочення кількості безробітних.

Компанії очікують від системи дуального навчання:

- ✓ концентрацію на виконанні завдань;
- ✓ інтегровану практику;
- ✓ кращі соціальні і особисті компетенції студентів;
- ✓ більше методичних процедур;

- ✓ менше вузькопрофільних спеціалістів;

- ✓ міжнародний досвід.

За допомогою дуальної системи освіти Ви можете отримати те, що бажаєте. Міф про функціональних експертів/гуру подоланий. Тут підходить слоган фірми SW-Airlines «Ми наймаємо за ставлення, і тренуємо навичкам».

Навчальна програма базується на компетенціях. При цьому половина з них це – технічні навички, а половина – особисте ставлення.

За дуальної системи дуже малий відсоток студентів кидає навчання. Це переважно люди, які, як у «пробному шлюбі», почали працювати у компанії, але не зійшлися характерами зі співробітниками.

Навчання і тренування розробляються таким чином, що відповідають економічним і соціальним потребам освіти впродовж життя; вони концентрується на компетенціях і здатності знайти роботу. Це також передбачає прозорі кваліфікації, які дозволяють перехід з одного вишу

до іншого, і розширення кар'єрних можливостей.

Дуальна система навчання стала об'єктом поширення кращої практики Німеччини до інших країн. Міністр праці Німеччини нещодавно підписала меморандум з Грецією, Італією, Латвією, Португалією, Словаччиною і Іспанією щодо впровадження у цих країнах систем дуального навчання. Але традиції співпраці між державою, профспілками, роботодавцями і навчальними закладами розвивалися у Німеччині протягом поколінь, тому процес впровадження такої системи потребує певного часу.

Німецька система дуальної освіти довела свою успішність протягом тривалого періоду часу. Вона демонструє здатність швидко та ефективно реагувати на численні сучасні виклики, які постають перед економікою і суспільством. Демографічна ситуація, глобалізація ринків, нові технології і нові моделі організації роботи вимагають нових структур освітньої політики задля задоволення попиту на кваліфіковану робочу силу.

.....

Відмантас Тутліс (дослідник, Центр з Дослідження Професійної Освіти, Університет Вітаутаса Великого, Каунас, Литва). Виступ «Кваліфікації в системі дуальної освіти: як поєднати освітні кваліфікації та кваліфікації ринку праці»:

Дуальній освіті відповідають професійні кваліфікації вищих рівнів. Академічні і професійні кваліфікації вищих рівнів відрізняються за структурою і метою.

Академічні кваліфікації та кваліфікаційні ступені передбачають отримання сучасних дисциплінарних, фактичних знань, що засновані на результатах наукових досліджень. Ці знання сприяють отриманню когнітивних та загальних компетенцій, а також функціональних компетенцій, що базуються на інтелектуальній, творчій і організаційній громадській діяльності.

Метою академічних кваліфікацій та кваліфікаційних ступенів є подальше навчання і незалежна наукова дослід-

ницька діяльність. Такі кваліфікації потрібні для загального і суспільного розвитку особистості, а також для професійної кар'єри у широких сферах діяльності, що вимагають академічної підготовки й широкого світогляду.

Професійні кваліфікації вищих рівнів складаються з професійних компетенцій, тобто динамічного і гнучкого поєднання знань, практичних і функціональних навичок та загальних здібностей, що використовуються для вирішення завдань професійної діяльності.

Метою професійних кваліфікацій є працевлаштування на конкретних спеціалізованих посадах на ринку праці. При цьому спостерігається зв'язок між потребами ринку праці і змістом навчальних програм. Це також може бути джерелом інформації для HR-процесів як на рівні підприємства, так і на рівні галузі.

Проблеми впровадження і розвитку професійних кваліфікацій на вищих рівнях національної рамки кваліфікацій поділяються на інституційні, методологічні і соціокультурні.

Інституційні проблеми – це неконструктивне суперництво між вишами (які надають академічні кваліфікації) та інституціями, що надають професійні кваліфікації. Це часто призводить до монополізації присвоєння кваліфікацій однією зі сторін, наприклад, класичними університетами. Деякі кваліфікації надаються тільки інститутами прикладних наук.

Присвоєння і визнання професійних кваліфікацій вимагає відповідних незалежних компетентних інституцій, що мають мандат і повноваження у цій сфері від соціальних партнерів і держави.

Неформально такі організації у Литві є. Наприклад, це фахові саморегульвні

організації. Але в них немає мандату від держави. Сьогодні вони прагнуть приймати участь у системі присвоєння професійних кваліфікацій, але у них для цього не вистачає людських та інших ресурсів і компетенцій.

Методологічні проблеми – це проблеми співвідношення між академічними і професійними комунікаціями, а також забезпечення неперервного навчання між ними. Існує проблема у порівнянні компетенцій та результатів навчання між академічними і професійними компетенціями. Тобто студент повинен мати можливість перейти від одного рівня кваліфікацій до іншого. Наприклад, після онлайн-навчання – до магістратури. Потрібно вивчати зміст цих кваліфікацій і шукати можливі варіанти зарахування окремих результатів навчання, або ж можливості компенсувати недостатність цих результатів. Наприклад, можна зарховувати практичний досвід чи навички у відповідній сфері. Або ж навпаки, перейти від академічної до практичної освіти.

Соціально-культурні проблеми полягають у довірі суспільства до нового типу кваліфікацій. Це як поява нової валюти у фінансовій системі. Впровадження нових професійних кваліфікацій потребує роз'яснювальної роботи щодо їх суті, ролі і статусу.

Процес/цикл розвитку професійних кваліфікацій вищих рівнів, як правило, проходить декілька основних етапів:

1. Зацікавленість всіх сторін якістю компетенцій у сфері висококваліфікованої праці.
2. Участь соціальних партнерів у розвитку професійних кваліфікацій. Зараз в Литві все активніше діють професійні організації.
3. Розвиток системи, що регулює присвоєння професійних кваліфікацій.

Але зараз цього не вистачає, оскільки для цього повинна бути система інституцій для оцінювання компетенцій і присвоєння кваліфікацій. Потрібні відповідні експерти.

4. Розвиток довіри до професійних кваліфікацій у студентів, викладачів та інших учасників системи кваліфікацій

Варто наголосити на відмінностях між професійними стандартами і програмами вищої освіти. Професійні стандарти – це вимоги до компетенцій, що базуються на змісті професійної діяльності та процесів роботи. В результаті засвоєння програм вищої освіти студенти отримують знання та навички, загальні вміння.

Слід зазначити, що вища дуальна освіта не завжди гарантує, що у людини достатньо компетенцій для присвоєння професійних кваліфікацій. Залежно від сфери діяльності, може бути необхідний додатковий досвід роботи. Частина компетенцій опановується тільки на заключних етапах навчання. Але дуальна освіта усе ж дозволяє скоротити термін досвіду роботи, потрібний для присвоєння професійних компетенцій.

Розглянемо на досвіді Литви передумови національної системи кваліфікацій для впровадження і системного розвитку вищої дуальної освіти.

Перш за все, у рамках кваліфікацій Литви підкреслюється орієнтація на професійні вимоги у критеріях присвоєння рівнів кваліфікацій. Рівні визначаються за критеріями складності, самостійності і динаміки змін в діяльності. 6-й рівень передбачає ступінь професійного бакалавра. Зараз в суспільстві йдуть дискусії щодо впровадження професійної магістратури – на 7-му рівні. Є також можливість визнання компетенцій, отриманих через професійний досвід, у всіх рівнях

рамки кваліфікацій, включно з 7-м і 8-м.

По-друге, у професійних галузевих стандартах Литви (які вже підготовлені, але ще не затверджені) кваліфікації та компетенції орієнтовані на вимоги процесу роботи. Досвід роботи на реальному робочому місці – один з найважливіших критеріїв для визнання професійних кваліфікацій. Для кожної галузі передбачені всі рівні від найнижчого до найвищого.

Варто зазначити відмінності між академічними і професійними кваліфікаціями на 6-8 рівнях національної рамки кваліфікацій Литви. Академічні кваліфікації опираються на опис області вищої освіти і типові результати навчання. Типові результати навчання – це основний документ для розробки нових і вдосконалення існуючих програм вищої освіти. Його розробляють групи експертів, куди входять представники самих вишів, роботодавців, професійних асоціацій і міністерств. Даний документ містить рекомендації щодо результатів освіти, визначає область вищої освіти і вимоги для реалізації програм навчання. Він також включає типові загальні і спеціальні результати навчання – знання, вміння та навички, а також основні функції сфери професійної діяльності і типові позиції на ринку праці.

Професійні ж кваліфікації базуються на галузевих професійних стандартах і відповідних компетенціях.

Впровадження дуальної системи освіти – це шлях подолання бар'єру між навчанням та вимогами ринку праці та модернізації системи освіти

*Матеріал до друку підготувала
Мар'яна Лилик*